דעות 09.06.09

{ אורח | חי בר־אל }

שכפ"ץ למחריעים בשער

מלחמה בשחיתות זה טוב. אבל יש לנו נטייה לשכוח את סבלם של החושפים. הגנת עליהם, הגנת על טוהר המידות

שבוע שעבר התפרסם "מדד השחיתות העולמי" לשנת 2009. המספרים מדאיגים: 82 אחוז מהציבור בישראל מעריך כי המגזר הציבורי בארץ הוא המושחת ביותר. 86 אחוז מגדירים כ"לא יע־לים" את מאמצי הממשלה להילחם בשחיתות, 40 אחוז מהציבור בישראל רואה במפלגות הפוליטיות כמושחתות ביותר. כותרת טובה. אבל מה שנשכח ובקושי מובא לידיעת הציבור היא העובדה שמאחורי כל המספרים והכותרות יש בני אדם, העומדים בחזית המאבק בשחי־תות, "המחריעים בשער", חושפי שחיתות אשר שילמו מחיר אישי כבד, לעתים כבד מנשוא.

עם כל הכבוד ל"מאמצי הממשלה", הכיוון אינו נכון. החמרה בסנ־קציות? נשמע טוב. אך לא זו הדרך לבער את השחיתות. מה שדרוש הוא טיפול, שמירה, הוקרה ואימוץ של חושפי השחיתות. הקברניטים צריכים להפסיק להתייחס אליהם כאל "מלשינים". הם צריכים לח־שוב על השחיתות כעל אויב ועל חושפי השחיתות כסוכנים, שתפקידם (בין אם מבחירה ובין אם מדובר באנשים שזהו אכן תפקידם המוגדר, כגון מבקרי פנים וכד') לסייע למדינה לבער את הנגע. רק הם, הנמ־צאים שם, בשטח, בחברות הציבוריות, בגופים הממשלתיים, בקונצרנים הגדולים – רק הם יכולים להקנות משמעות לסילה "ביעור". אנחנו בעמותת עוגן לא רואים את המספרים המפוצצים – אנחנו רואים את הפחד בעיניים של חושפי השחיתות להם אנו מסייעים. את ההשפלה שהם עוברים, את האבסורד הענק בין תרומתם לחברה לסבלם הרב עקב אותה תרומה.

נכון יש אחריות לממשלה. אך למה להמתין לממשלה שתקבל אח־ריות? מדוע שחשינוי בגישה, באווירה, בתחושת המיאוס – לא יבוא מבפנים? נתון מעניין שפורסם באותו סקר מלמד כי 72 אחוז מהציבור יהיה מוכן לשלם יותר כדי לעשות עסקה עם חברה נקייה משחיתות. נכונות האנשים לשלם פרמיה עבור התנהגות תאגידים נקייה צריכה להאיר את הדרך לתאגידים הגדולים לאמץ מדיניות של חיבוק חושפי השחיתות.

ישראל הלכה כברת דרך חשובה בכל הקשור בטיפול ובמניעה של הטרדות מיניות במקומות עבודה. נכתבו נהלים ברורים, מתקיימים ימי עיון ורענון העוסקים בעניין. ועל כך הברכה. אולם, מורר שדווקא נושא חשוב כמו ביעור שחיתות אינו זוכה להכרה. עמותת עוגן מנסה להטמיע בכמה תאגידים מעין "תו תקן", שייענק לארגון אשר יטמיע מערכת נהלים, שייתמוך מענה לחשיפת תלונות בתוך הארגון ולמתן הגנה רואיה לחושפים. אילו רק יידעו העובדים כי לא רק שלא יאונה להם רע, אלא אף יזוקרו אותם על פיילוחם, הרי שנרוויח כולנו חיילי טוהר מידות. לצערנו, חלק מאותם תאגידים אינם יודעים כיצד לעכל את תו התקן. זה פשוט מפחיד אותם. ⊗

עו"ד בר־אל הוא יו"ר עמותת עוגן, הנאבקת בשחיתות בישראל

מעריב

מנכ"ל מעריב החזקות: עופר נמרודי
מנכ"ל מעריב הוצאת מודיעין: רוני קליינפלד
מנכ"ל יו"ר הדירקטוריון: עופר מרום

עורכים: דורון גלעזר, רות יובל
ראש אגף החדשות: נטע ליבנה
עורך גרסי ראשי: עמיר חדד

מערכת, הנהלה: טל' 6200*, פקס: 03־5610614
שירות מנויים: טל' 6200*
המערכת באינטרנט: chief-editor@maariv.co.il
כתובת באינטרנט: www.nrg.co.il
דמו"ל: מעריב, הוצאת מודיעין בע"מ
קריליב 2 תל־אביב מיקוד 61200

כל הזכויות שמורות למעריב©2009 אין להעתיק, לתרגם, לשדר בכל אמצעי, לאחסן במאגר מידע, לפרסם או להפיץ בכל אמצעי, כל חלק מן המודפס בעיתון זה, לרבות כל מופיפו. אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחויבת כתבי יד

המדור "מכתבים" יפורסם מדי יום ראשון. כתובת למכתבים: קריליב 2 תל אביב מיקוד 67132 פקס 03־5633077 cotvim@maariv.co.il

{ מאיר שניצר }

לא עניינה של המדינה

המדינה מקצה סכום כסף מסוים לשם הפקות סרטים. כאן מסתיימת מעורבותה. ביצירה, בעל המאה אינו בעל הדעה

חלקה של המדינה בריאל הקולנועי מסתיים ברגע שבו ההליטו פרנסיה לשריין סעיף בתקציב לשם הפקות סרטים. המדינה, באמצעות קרנות הפועלות על פי פרמטרים מקצועיים, תומכת כיום בתעשיית הקולנוע והטלוויזיה, ממש כפי שהיא תומכת במוזיאונים לאמנות, וכך גם אמורה להיות מעורבותה היומיומית בהתנהלות הרפרטוארית של קרנות הקולנוע. מרוחקת. בלתי מתערבת. בורחת מהבחישה הפוליטית.

למדינה, לשריה, ח"כיה ועסקניה, אין מה לחפש בתוך הסיר שבו מתבשלים הסרטים המצויים בשלבי הפקה. שהרי חופש הביטוי הוא אותו ערך עליון ובלתי ניתן לחלוקה, שבגללו הם עצמם – העסקנים וכיו"ב – נמצאים במקום שבו הם נמצאים. מובן מאליו שעם סיום הפקותיהם של אותם סרטים הנסמכים על כספי המדינה, פנויה הדרך לכל אותם בוחשים פוליטיים להביע דעתם, שהיא לגיטימית לא פחות מזו של כל אזרח או קולנוען ישראלי.

ב־1987 החליטה ועדה מקצועית, שפעלה אז בחסות משרד המסחר והתעשייה, לשלוח לאוסקר את "אוונטי פופולו", סרטו של רפי בוקאי המנוח. המדינה, על השרים ועל הח"כים הימניים שבה, קמה נגד הבחירה הזו, שעודדה לדעתם עשיית סרטים אנטי־ציוניים התומכים בערבים לסוגיהם. במקום "אוונטי פופולו", תבעו אז בקול – והגיעו הדברים עד לבג"ץ – יש לשגר להוליווד את "שתי אצבעות מצידון", שהוא לכל הדעות סרט ציוני־גלאט, סרט, למי ששכח, שהופק על ידי צה"ל.

למרבה המזל, שופטי בג"ץ העדיפו שלא להיכנס לנעליהם של חברי הוועדה המקצועית שבחרה בסרטו של בוקאי. כיום, שני עשורים מאוחר יותר ברור מי צדק: "אוונטי פופולו", אותו פמפלט אנטי־ציוני בכיכוך, מתבצר ברום מעמדו כאחד משתיים־שלוש היצירות החשובות ביותר שהופקו כאן, ואילו "שתי אצבעות מצידון" היה ונותר סרט תעמולה גס שיש להתבייש בעצם הפקתו.

ביצירה, בעל המאה אינו בעל הדעה. מיכלאנג'לו כבר אמר את זה לאפיפיור שמימן את פיסול "משה" ויצור הקפלה הסיסטינית. עד כמה שהיא תישמע כקלישאה משומשת, יש לחזור ולשחון אותה פעם ועוד פעם, ובכל פעם שבו השד הצנזורלי מתעורר לשם עריכת סיבוב שטיפת מוח חדש. בישראל תמכה המדינה בהפקת "מאחורי הסורגים" (1984) כשהחוק אסר עדיין לשוחח עם אנשי אש"ף; המדינה תמכה לפני שלוש שנים ב"מחילות" של אודי אלוני, המותח קו ישיר בין הנכבה לבין הניצולים היהודים החיים בצל זיכרון השואה; המדינה תמכה בסרט התעודה "הטיול הפנימי" (במאי: רענן אלכסנדרוביץ'), שמצטרף לניצולי הנכבה בסיורי האבל שלהם בכפרים הפלסטיניים ההרוסים.

לעולם המדינה צריכה לחמוך מכפיית צנזורה. בשנות החמישים, כשקול ישראל היה מחלקה במשרד ראש הממשלה, נאסר עליו להשמיע ברבים את "הסלע הארום", שירו של אריק לביא ז"ל. זאת, בשל הטענה שהשיר מרדנן כביכול את ההרפתקנים שבין מאזיני הרדיו לגנוב את הגבול לפסורה. במרחק הזמן קל לזהות את הגיחוך שבטענה. ואותם הדברים לגבי המצווחים בשער נגד סרט בבימוי איל סיון או כל מתעד אחה. תבלמו כיום את הפה, תחסכו מעצמכם בעתיד את תו המגוחך התורן. ⊗

המפלגה הגדולה ביותר, נרוו

"חיים רמון, עומרי שרון. להירשזון יש ממי לקבל עצות איך להתנהג בכלא" > **הגולש "לינוד" על קדימה**

nrg.co.il

{ עמוס גלבוע }

לפחות יוזמה

יוזמת השלום הערבית לא אומצה על ידי אובמה ויש לכך סיבות טובות. אבל מה עם יוזמה ישראלית שתעמוד מולה?

פני נאום אובמה בקהיר דווח על כך שהוא עשוי לאמץ את "יוזמת השלום הערבית" כמסגרת להסדר אזורי. בישראל קמו לא תומכים רבים. אריאל שרון התעלם ממנה, אהוד אולמרט זיציפ לבני אומנם לא קיבלו אותה, אך בירכו עליה ודרשו שיוכנסו בה תיקונים. המלך עבדאללה הירדני, בביקורו בוושינגטון, האיץ באובמה לאמץ את היוזמה. אלא שאובמה בנאומו לא אימץ את היוזמה הערבית, לא רק שהוא לא אמר שהיא מהווה בסיס טוב להסדר אזורי, אלא שלמעשה געד במדינות ערב והטיף להן מוסר. וכך אמר: "מדינות ערב חייבות להכיר בכך ש'יוזמת השלום הערבית' הייתה התחלה חשובה, אבל לא הסוף של האחריות שלהן... הסכסוך צריך להיות תמריץ למדינות ערב להגיש לעם הפלסטיני סיוע... הוא צריך להיות תמריץ למדינות ערב להכיר בלגיטימיות של ישראל". השאלה היא מדוע לא אימץ אובמה, לפי שעה, את "יוזמת השלום הערבית". דומני שהתשובה נעוצה בניסוחה ובמהותה של היוזמה הערבית: ראשית, היא דורשת מישראל נסיגה לקו 4 יוני 1967. זהו קו שאינו מוכר בשום מסמך בינלאומי, שאינו קיים בשטח. הניסוח הזה ביוזמה הערבית הוכנס על פי דרישה סורית. זהו ניסוח, שלפי מיטב הכרתי, ממשל אובמה לא יכול להסכים לו (בודאי לא ישראל). שנית, היא דורשת הקמת מדינה פלסטינית "עצמאית וריבונית". תוספת המילה "ריבונית" היא משמעותית. פירושה שהמדינה הפלסטינית תוכל, כמו כל מדינה ריבונית, להחזיק צבא, לשלוט בתחום האווירי, לשלוט במעברי הגבול. כלומר, על הנושא הזה לא יהיה בכלל משא ומתן. זהו דבר שהאמריקאים לא יכולים לקבל (ובוודאי לא ישראל).

שלישית, היא דורשת פתרון לבעיית הפליטים על פי החלטה 194 של עצרת האו"ם מ־1948 שמתפרשת על ידי כל מדינות ערב והפלסטינים כזכאות שמקנה לפליטים את "זכות השיבה" לבתיהם בישראל. ושוב, אני מניח שקשה לכל ממשל אמריקאי לקבל את הפירוש הזה.

רביעית, וזאת אולי הנקודה החשובה ביותר והחזיתית ביותר, המהווה את "ההתחלה החשובה": הניסוח ביוזמה הערבית אומר כך "ואז (לאחר שישראל תבצע את כל דרישותינו) נשחיב את הסכסוך הערבי־ישראלי כבא אל קצו וניכנס עם ישראל להסכם שלום...". ישראל וגם ארצות הברית שיבחו מאוד את הנכונות הערבית הזאת, אך באו לערבים, ובעיקר לסעודים, בשאלה/דרישה: למה שלא תפתחו כבר עכשיו בממוחות של נרמול יחסים עם ישראל? התמונה המצטיירת היא זאת: מדינות ערב לא מוכנות לשנות ולו מילה אחת מיוזמתן ואינן מוכנות לשום מהווות. מה הפלא שאובמה נוער בהן? היוזמה הערבית חיה וקיימת. מה שחסר הוא יוזמה ישראלית שתעמוד מולה. ⊗

{ רינו צרור }

ירושת אולמרט

אברהם הירשזון הורשע בגנבה. בבית הסוהר הוא יפגוש פליטי רעב שיושלכו לשם לפי הצעת החוק למניעת הסתננות שעברה השבוע

חוץ מראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט, איש לא העלה בדעתו שאברהם הירשזון, שר האוצר לשעבר, יזוכה. רק אולמרט חשב כך. כפי שאמר כאן בריאיון ל"מעריב", "אתם תראו, הוא יצא זכאי".

הירשזון הורשע אתמול בבית המשפט המחוזי בתל אביב בגנבת מיליונים, בקבלת דבר במרמה, בהפרת אמונים. אמור מעתה, הירשזון גנב. לא חשוד, גנב. שר האוצר לשעבר של ישראל נתפס בגנבה.

"יותר מכל קשה היה לקבל את אותנו רגע לימי שלטונה של קדימה, ולזיכרון אותה תחושה שבה השחיתות עולה עלינו לכלותנו. לא רק את הירשזון השאיר לנו שלטון אולמרט, גם את הצעת החוק המבהילה שעונה לכותרת: "חוק למניעת המסתננים".

הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה בשלטון הקודם, ואושרה בשבוע שעבר, בקואליציה של נתניהו. ובכן, דינו של מסתנן חמש שנות מאסר. מסתנן שבכליו נמצא סכין – 20 שנות מאסר. מסתנן שבכליו חברו נמצא סכין – גם 20 שנות מאסר. אם לרגע נדמה שמדובר בניסיון קצת נואש למגיעת טרור, אז לא. אלו העונשים הצפויים למהגרי עבודה. לכל מי שחוצה את גבול ישראל, מכאן או משם, שלא כחוק, בחפצו אחר מקום עבודה.גר, גרים, קוראים להם בכתבי הקודש שלנו, המבקשים לשבור רעב. פליטים, בשפתנו. עובדים זרים ללא רישיון. וכך נאמר במבוא להצעת החוק: "בשנים האחרונות עדה מדינת ישראל להתגברות התופעה של מסתננים לישראל דרך גבולות המדינה, שלא בתחנות גבול, ובפרט דרך גבול מצרים, שהוא גבול המשתרע על פני כ־220 קילומטרים, ואשר ברובו אינו מגודר באופן המונע הסתננות". הבנתם? איך נעצור את פליטי דרפור? את הסודנים? את המלטזים? את כל מי שבא לשבור רעב? בעונשי רצח כמותם לא ידענו. וכיצד מציע המחוקק להעניש את מי שסייע לעובר העבירה? למשל, אם ראית פליט והצעת לו סנדוויץ' או קופסת סיגריות, או שמיכה, שאלהים ישמור, או מחסה ללילה מן הגשם ודווקא אצלך בבית – הלך עליך.

"המסייע למי שעבר עבירה לפי חוק זה, כדי להקל על הסתננותו או על שהותו שלא כדין בישראל, ועונשו כעונש שנקבע בשל ביצועה העיקרי של העבירה". חמש שנים בפנים. ההדגשה שלי. המסייע כדי להקל על שהותו של פליט, או מסתנן כהגדרת החוק. וההדגשה הזו כוללת את כל עמותות החסד למיניהם, מקלטי רחמים בתל אביב, באר שבע, ירושלים, כמו גם את כל עשרות המלאכים העוסקים בכך חמש שנים בפנים. למען הסר ספק, יש אכן צורך גדול למנן ולהשתלט על היקף כניסת הפליטים לישראל. לא כך. לא בכוח הרע. מה בין הירשזון לחוק המסתננים החדש? חוסלת הדעת והיצר של שלטון קדימה. מה בין החוק הזה לשלטון נתניהו, עדיין לא נלחתי להבין. האם שר הרווחה יצחק הרצוג, למשל, יסכים לכהן תחת ממשלה שגזרה חמש שנות מאסר למסייע לשהותו של פליט?

האם שר הרווחה יצחק הרצוג, למשל, יסכים לכהן תחת ממשלה שגזרה חמש שנות מאסר למסייע לשהותו של פליט?

{ בן־דרור ימיני }

חופש הביטוי האנטישמי

האם ערוץ ציבורי חייב לממן, או להקרין, סרט בעל נימה אנטישמית? יש מדינות שהיו מגישות כתב אישום נגד הבמאי. בישראל הוא זוכה לגיבוי

הם גבולות חופש הביטוי? כמו פורנוגרפיה, גם זה עניין של גיאוגרפיה. בארצות הברית, לפי התיקון הראשון, כמעט הכל מותר. באירופה יש הרבה יותר הגבלות. נניח, לצורך הענין, שאנו מאמצים את המודל האמריקאי. הכל מותר. השאלה השנייה היא אם המדינה צריכה לממן ביקורת בוטה נגד המדינה? למ־של, בסבסוד סרטים והצגות על ידי גופים ציבוריים. גם כאן, התשובה חייבת להיות חיובית. משום שיש סוגים של יצירה תרבותית שאינם יכולים להתקיים ללא סיוע ציבורי. למשל, סרטים דוקומנטריים. ואם אין אנו חפצים ביצירות בנוסח "פראברה", המדינה צריכה לממן גם ביקורת בוטה נגד המדינה.

אלא שהכללים הללו אינם אומרים שהכל־בכל מותר. האם ערוץ ציבורי חייב לממן, או להקרין, סרט בעל נימה אנטישמית, רק מט־עמים של "חופש הביטוי והיצירה"? בהולנד, לא רק שסרט שמבוסס כולו על עובדות – "פיטנה" של חירט וילדר – נחשב להסתה (וב־צדק), אלא שנגד הבמאי הוגשה תביעה מטעם המדינה. על הקרנת סרט כזה בערוץ ציבורי אין מה לחלום.

בישראל הסיפור שונה. לפני שנתיים היו אמורים שלושה גופים ציבוריים לממן את סרטו של אייל סיון, "ג'פה". אין מדובר בעוד סרט אנטי־ציוני, אלא בסרט עם נימה אנטישמית. כתבתי זאת בעבר, בעקבות קריאת התסריט. סיון לא הגיש נגדי תביעת דיבה. הוא יודע למה. אייל סיון הוא אחד מהדובי־רים הארסיים ביותר נגד המפעל הציוני, שמטיף מעל כל במה אפ־שרית לחיסולה של מדינת ישראל, לטובת הקמת "מדינה אחת". לא במקרה כינה אותו הפילוסוף אלן פינקלקראוט "יהודי אנטישמי". סיון הגיש נגדו תביעת דיבה. הת־ביעה נדחתה. הסרט "ג'פה" הוא עוד חוליה בשרשרת. סיון מתעלה על עצמו. האנטישמים, הישנים והחדשים, יאמצו אותו בחום. בע־קבות הדיון שהתעורר או החליטה קרן רבינוביץ', למשל, לא לאשר את מימון הסרט. החלטה ראויה ואמיצה, משום שכל מי שאינו נכנע לדורסנות האנטי־ציונית מואשם בהתקרנפות. לפי עמדת התוקפים, יש חובה ציבורית לממן הסתה אנטי־ציונית עם ניחוח אנטישמי. עמדה קצת מוזרה.

אלא שהסיפור לא הסתיים. מתברר שערוץ שמונה, של חברת הכ־בלים הוט, החליט בכל זאת לממן את הסרט. ערוץ שמונה, כחלק מחברת הכבלים, פועל במסגרת חוק התקשורת. האם אין כאן משום מימון "יצירה" שדגל שחור של איסור מתנופף מעליה? יו"ר מועצת הכבלים, ניצן חן, הבהיר שהוא בודק את העניין, משפטית ומהותית. גם שר התקשורת, משה כחלון, ממתין לבדיקת חן.

זכותו של סיון להפיץ תעמולה אנטי־ציונית. הוא אינו זקוק לאישור של אף אחד. זכותו גם להפיץ תעמולה בעזיבי רבים היא אנטישמית, ככל שהחוק והמסורייה הרחבה של חופש הביטוי מאפשרים זאת. השאלה היא, מדוע גופים ציבוריים, או כאלה שפועלים בכפוף לחוק, אמורים לממן או לשדר תעמולה כזאת. המצב החוקי הנוכחי מאפ־שר לנציגי המחנה האנטי־ציוני, שמייצג אחוז שולי בציבור, לשלוט על נפח מוגזם מתקצוב סרטים ומופעי תרבות. זו לא דמוקרטיה. זה העיוות שלה. ולכן, במקום חוק מטופש ומיותר לאיסור ציון הנכבה, יש צורך בחוק הרבה יותר מעשי: דמוקרטיזציה של ההקצבות הציבו־ריות בתחום התרבות. הדריקטטורה האולטרה־סטולנית תצווה כמובן. היא כבר התרגלה שכוח הביטוי הוא מונופול שלה. זה לא אומר שגם הרוב השפוי צריך להתרגל.

יש יצירות שדגל שחור מתנופף מעליהן. אם היצירה המתועבת של הבמאי הזה, שרוצה בחיסול המדינה, תוקרן במדינת ישראל, בערוץ ציבורי, ואם לא תימצא הדרך החוקית או הציבורית לעצור את החר־פה הזאת – משהו במנגנון החיסוני שלנו השתבש. ⊗

זכותו של סיון להפיץ תעמולה אנטי־ציונית. השאלה היא, מדוע גופים ציבוריים אמורים לממן או לשדר תעמולה כזאת

מדינות ערב לא מוכנות לשנות ולא מילה אחת מיוזמתן ואינן מוכנות לשום מחוות. מה הפלא שאובמה גוער בהן? > עמוס גלבוע

עורך המגזין: ארנון גל | סגניות עורך: מעין דיגרנ | עורך גרפי: ניסן מלכיאל | רכזת מערכת: מיכל הניג | מפיק: ישראל פישר | לפניות: hamagazin@maariv.co.il | למדור דעות: deot@maariv.co.il